

jom ku kultúrnym hodnotám a hovorí o inklinovaní k uprednostňovaniu dobových špecifik a nad významom krajanskej literatúry (slovenskej dolnozemskej literatúry) v kontexte spoločných kultúrnych aktivít, pričom podrobne hodnotí vydané zborníky a knihy v rámci tejto problematiky. Najväčšiu pozornosť venuje v monografii práve tzv. dolnozemskej slovenskej literárnej tvorbe (kapitola *Slováci na Dolnej zemi*), tzn. slovenským textom Slovákov žijúcich na území bývalej Juhoslávie, Maďarska a Rumunska. Dopĺňa tým domáce literárnohistorické práce, ktoré z medzinárodných kontaktov svojej kultúry najviac uprednostňovali slovensko-český a slovensko-maďarský kontext. Ďalšie kapitoly sa zaoberajú témou slovenskej emigrantskej literatúry v slovanskej aj neslovanskej Európe (tu sa stručne zaoberá aj slovensko-českými literárnymi a kultúrnymi vzťahmi, najmä po rozdelení republiky), v Amerike (USA,

Kanada, Argentína) a Austrálii. Monografiu zakončuje krátka úvaha nad otázkou krajanskej literatúry ako aktuálnym problémom. Andruška z hľadiska sociologického prístupu podáva historické korene vystaňovalectva a spoločenskej situácie, ktorú dopĺňa stručnými biografickými portrétmi. Snažil sa o to, aby vytvoril prehľadný a ucelený obraz slovenskej krajanskej literatúry.

Ako ale vidíme z obsahu, Andruškovi nešlo o teoretický výskum medziliterárnych kontextov slovenskej literatúry ani rôznych foriem bilingvnosti a biliterárnosti viacdomych spisovateľov. Autor možno práve preto ponechal bokom rozlíšenie exilovej, emigrantskej a krajanskej literatúry a sústredil sa najmä na jednotlivé osobnosti, diela a kľúčové problémy. Zapĺňa tak „biele miesta“ v slovenskej literatúre a prináša nové, dopĺňajúce pohľady na fenomén slovenskej literárnej emigrácie.

Anna Zelenková

ZDAŘILÝ GENDEROVÝ SBORNÍK STUDIÍ

Vydavateľskú sborníku *Žena v moderní ruské literatúre* (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2003) Míluše Zadražilová a Kamila Chlupáčová v něm předkládají práce vzniklé vesměs ve výběrovém semináři *Ženský rukopis ruské literatury*, otevřený r. 2001 na FF KU. Je nasnadě, že až na dva autory jsou v publikaci zastoupeny ženy. Je sympatické, že tak získali publikační možnost mladí lidé – studující či nedávni absolventi a absolventky nejen Karlovy univerzity, ale i univerzit v Olomouci, Ostravě, Bratislavě a filmové školy ve Zlíně. Ze stylu jejich rukopisu je ovšem patrné zkušené vedení a badatelský vzor obou editorek, jejichž fundované studie věnované uměleckému stylu básnické moderny a rané avantgardy sborník uvádějí.

Vstupní studie M. Zadražilové *Ženský rukopis ruské básnické moderny* mapuje vývoj poezie psané ženami od polozapomenuté básničky Karoliny Pavlovy přes Ljubov Gurevičovou, Marii Baškircevovu s jejím proslulým deníkem přes analýzu takové výrazné osobnosti, jako byla Zinaida Gippiusová nebo předčasně zesnulá Mirra Lochvická. Na rozdíl od této básnicky silné generace vydaly vrstevnice mladších symbolistů spíše osobní svědectví formou dopisů a memoárů. Z dalších autorek Zadražilová vybírá mystifikující básničku Jelizavetu Dmitrijevovu, aby pak zvláštní pozornost věnovala manželce V. Ivanova Lydii Zinovjevové-Annibal a jedné z čelných představitelky ruské avantgardy Jeleně Guro. Dotkla se tak v té době tabuizované

problematiky lesbických vztahů, kterou v zakódované podobě nachází i u mladší sestry filozofa Vladimíra Solovjova Polyxeny Solovjovové, hořce reagující na porevoluční teror. Hrůzy občanské války a průvodních represí, prožívané rovněž na Krymu, vyjadřuje lyrika sester Gercykových Adelaidy a Jevgenije. Zadražilová upozorňuje na lesbický podtext poezie Sofie Parnok, v jejíž tvorbě spatřuje stejnou otevřenost k budoucnosti jako u Zinaidy Gippiusové. Vytčením místa těchto méně známých básniček vedle vůdčích osobností Anny Achmatovové a Mariny Cvetajevové Zadražilová uvozuje analýzu poetiky těchto básniček, již se zabývá v následujících dvou studiích Kamila Chlupáčová. Na rozdíl od reprezentantky ženské nezávislosti M. Cvetajevové, již srovnává s Madame de Staël a G. Sandovou, je pro ni Achmatovová „strážkyně harmonie“ a pokračovatelkou Dantovou.

Po této vstupní kapitole, nesoucí název *Ženský rukopis*, následují dvě nestejně obsáhlé části. V oddílu *Obraz ženy* se L. Wolfová a M. Nováková zabývá analýzou povídky F. M. Dostojevského *Něžná*, jež se ve filmové adaptaci Stanislava Barabáše (1967) změnila podle M. Novákové v „*Krutou Krotkou*“. Oddíl uzavírá analýza Leontjevovy prózy *Zpověď manželka*, v níž její autor H. Nykl spatřuje předzvěst ruské dekadence. Třetí, nejrozsáhlejší část *Hledání identity* je věnována literatuře 20. století. Uvozuje ji analytická studie R. Bzonkové o ženských lágrových memoárech, na niž navazuje psychologická analýza

Abramovovy tetralogie *Bratři a sestry* z pera slovenské autorky I. Branské. Při analýze poetiky tvrdé prózy Jeleny Tarasovové se A. Musílková spojila se svou školitelkou M. Zadražilovou. Na jejich odkazy ke světové romantice (E. A. Poe) navazuje příspěvek T. Krčálové, věnovaný drammatizaci Gogolovy povídky *Vij* z pera Niny Sadur, v níž se ústřední postavou a nositelkou názvu stává vědma Pannačka. Zájem o díla vzbuzující zájem recipientů vedl autorkou posledního příspěvku N. Volkovou k analýze úspěšné představitelky soudobého ruského detektivního románu Alexandry Marininy, kterou srovnává s Agathou Christie a Georgem Simenonem i s poetikou postmoderní prózy, aby pak v závěru mohla konstatovat, že literární výpůjčky se v současné době

staly běžnou praxí nejen elitní, ale i masové literatury. Jako příloha zajímavého sborníku je připojena studie Tomáše Liptáka *Žena na ruském a sovětském politickém plakátu (1914-1942)*, analyzující ideologicky podmíněné posuny v estetice neméně masového umění, jakým je plakát. Dát publikační možnosti mladým nadějným badatelům je podmínkou pro podchycení jejich zájmu. S úspěchem to dělají na Ostravské univerzitě, kde každoročně pořádají přehlídky studentských prací. Publikační možnosti mají i doktorandi a studenti brněnské divadelní vědy. Pražský sborník je dokladem toho, že i v dnešní době ekonomického tlaku lze nalézt podporu a prostor, kde se mohou uplatnit mladé talenty.

Danuše Kšicová

AKTUÁLNÍ SLOVAKISTIKA A JEJÍ KONTEXTY

Pod záštitou ministra kultury SR R. Chmela, velvyslance SR v ČR L. Balleka, rektora MU P. Fialy a děkana FF MU J. Pavlíka se počátkem prosince uskutečnila v Brně již sedmá česko-slovenská konference s námětem Aktuální slovakistika a její kontexty. Pořádaly ji Ústav slavistiky FF MU, Slavistická společnost Franka Wollmana a Středoevropské centrum slovanských studií ve spolupráci s dalšími institucemi. Úvodní blok jednání měl specifický charakter. Zaznělo na něm zhodnocení díla slovenského spisovatele Ladislava Ťažkého (A. Červeňák), který pak hovořil o svém životě a díle. V tomto bloku

Andrej Červeňák ještě pojednal o obrazu slovenské literární vědy posledního desetiletí na příkladu edice *Život a dielo* a Pavol Žigo přednesl referát *Od desktpície ke explanácii v slovakistike*. Další bloky konference se zabývaly otázkami teorie textu, translatoil, různými jazykovými aspekty slovenštiny jako takové a různých literárních textů, slovenskou literaturou v Praze a Čechách, slovakistikou na Ukrajině a v Maďarsku, různými konkrétními autory a díly (V. Chaloupecký, M. Urban, P. Janik, P. Miller ad.). Obraz brněnské konference zachytí (jako už tradičně) sborník příspěvků.

Ludvik Štěpán

PROBLÉM REPREZENTACE, SPEKULACE A ROZPĚTÍ

Konferenční sborníky jsou vždy trochu nebezpečné tím, že shromažďují často disparátní studie a netočí samy o sobě kompaktní a současně myšlenkově výbojný celek – to však o tomto sborníku skoro neplatí. Je tu především jednota tematická, tj. výlučná koncentrace na současnou slovenskou literaturu, ale i jednota, jak se dnes říká, diskurzivní, tedy přístupová, metodická.

Sborník *K poetologickým a axiologickým aspektom slovenskej literatúry 90. rokov 20. storočia* (Zborník materiálův z vedeckého seminára s medzinárodnou účasťou, konaného v dňoch 22.–23. mája 2002 v Prešove. Vedecký redaktor: Ján Sobol, výkonná redaktorka: Marta Součková. Náuka, Prešov 2004) uvádí práce *Tibora Žilky Postmodernismus v slovenskej próze*. Znovu si tu uvědomuji, jak je někdy těžké označit něco jako ryze postmoderní rys. Klíčem

k tomu je, podle mého soudu, spíše sebereflexe, uvědomělost postupů než nějaký objektivní, změřitelný rys anebo, jinak řečeno, souhra řady faktorů, jež pak úhrnem vytvářejí vsukotu novou kvalitu (vědecké poznatky, brilantní příběhy, prolínání fikce a non-fikce, autentický pocit). Eleonóra Krčméryová píše o prozaické (de)generaci: uvádí mj. text M. Kopcsaye, P. Maczovszkého, J. Litváka apod. Marta Součková zkoumá komunikativnost slovenské prózy 90. let minulého století a ukazuje na její složitost (polyfonie, sémantická redukce a fragmetarizace), ale současně estetickou účinnost. Anton a Silvia Pokrivčáková zkoumají axiologii v prózách Petra Pišťanka („dehonestujúce“ písanie); perfektní je analýza textu Jany Bodnárové Kozoroh z pera Vlery Žemberové, která srovnává prózu a výtvarnou předlohu Maxe Ernsta. Mám trochu potíže s textem Martiny Petříkové *Od*